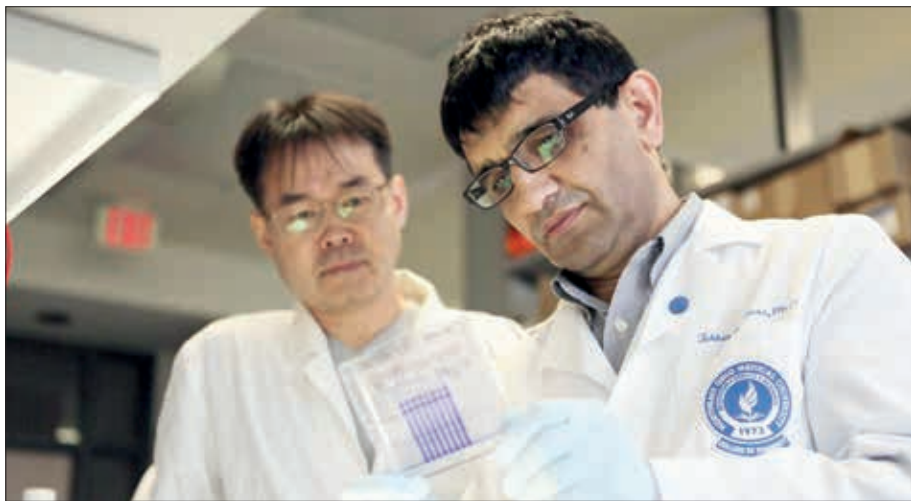

“Hər dəfə Bakıya gələndə paytaxtımızın günü-gündən dəyişdiyini, daha da müasirləşdiyini görürəm. Qədimliklə müasirliyin möhtəşəm harmoniyasının şəhərimizə verdiyi özünəməxsus gözəllikdən həzz almamaq mümkün deyil”. Bunu ABŞ-da yaşayan eczaçılıq üzrə fəlsəfə doktoru Tahir Qasimov deyir. NEOMED Tibb Universitetində çalışan həmyerlimizin sözlərinə görə, imkan düşən kimi, Azərbaycana gəlir. Redaksiyamıza təşrif buyuran alimlə söhbətimizdə Tahir müəllim okeanın o tayına getməsinin səbəblərindən, İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı keçirdiyi hisslərdən və Klivlend şəhərində yerləşən “Mədəniyyətler bağı”ndakı Azərbaycan guşəsinə qarşı edilən təxribatdan danışdı. O, 70-dən artıq elmi məqalənin müəllifidir. Elmi məqalələri Rusiyada, Danimarkada, İngiltərədə, Almaniya, Fransada və Amerikada elmi jurnallarda nəşr edilib.

— Tahir müəllim, ABŞ-a aparan yol hansı təhsil müəssisələrindən keçib?

— 1965-ci ilin oktyabrın 27-də Gürcüstanın Bolnisi rayonunun Faxralı kəndində anadan olmuşam. Səkkiz il orada oxudum, orta məktəbi Mingəçevir şəhərində bitirdikdən sonra 1982-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin kimya fakültəsinə daxil oldum. İki il sonra Əfqanıstanda müharibə başladığına görə, hərbi qulluğa çağırıldım. Hərbi xidmətdən sonra bir il BDU-da oxudum, sonra Moskva Dövlət Universitetinin (MDU) kimya fakültəsinə oxumağa göndərilirdim. O zaman belə bir proqram vardı. Milli kadrların ixtisaslarını artırmaq məqsədilə nüfuzlu təhsil ocaqlarına tələbələr göndərilirdi.

MDU-da təhsilimi bitirdikdən sonra aspiranturaya qəbul oldum. Akademik Nikolay Zefirovun rəhbəri olduğu fakültədə elmi fəaliyyətə başladım. N.Zefirov həm də Fizioloji Aktiv Maddələr İnstitutunun direktoru idi və mənə elmi işçi kimi instituta işləməyə dəvət etdi. 1996-cı ildə doktoranturaya daxil oldum. O zaman hər yerdə olduğu kimi, Moskvada da iqtisadi vəziyyət çox çətin idi və mənə baş elmi işçi kimi 50 ABŞ dolları civarında təqaüd verildirdi. Həmin vaxt elm adamlarının seçimi də çox deyildi: ya elmdən uzaqlaşılıb bizneslə məşğul olmalı, ya da elm yolunu seçərək daha yaxşı əməkhaqqı verilən xarici ölkələrə üz tutmalı idilər. Mən də bir sıra xarici ölkələrin ali təhsil müəssisələri ilə ünsiyyət qurmağa çalışırdım. Almaniya, Böyük Britaniyaya getməyə çox yaxın idim, lakin ABŞ variantı daha tez alındı və

1997-ci ildə okeanın o tayına getməyə qərar verdim.

— ABŞ-dan birbaşa iş təklifi aldınız, yoxsa kimsə bu işdə vasitəçilik etdi?

— Bu məsələdə azərbaycanlı tələbə dostum kömək etdi. O, ABŞ-da oxuyurdu və yerli institutların birində kimyaçı axtarılması barədə elan görmüşdü. Sonra mənə bununla bağlı xəbər yolladı. Mən də həmin instituta müraciət etdim, amerikalıların cavab reaksiyası da müsbət oldu.

Amma onu deyim ki, ABŞ-da işə başlamaq o qədər asan olmadı. Çünki Rusiyada baş elmi işçi kimi çalışırdım. Aspirantım və laboratoriyam olduğu halda, ABŞ-da aşağı mərhələdən başlamalı idim. Amerikada yeni müdafiə edənlər kiminsə rəhbərliyi altında çalışmalıydılar. Bundan başqa, ABŞ-da yeni sahədə işə başladım. Doğrudur, mənə kimyaçı kimi dəvət etmiş-

dilər, dərman maddələri üzərində çalışırdılar. Mən də kimyaçı kimi həmin dərman vasitələrini sintez edirdim. Bu prosese də elmi maraq böyük olmur. Son olaraq sintez olunan dərman maddələrin təsir mexanizmini öyrənmək üçün yeni ixtisas—maddələr mübadiləsi ixtisasını öyrənməyə başladım.

— İlk dəfə hansı institutda işlədiniz?

— Ohayo ştatında yerləşən və elmi potensialına görə ən yüksək səviyyəli hesab olunan Klivlend “Case Western Reserve University”də çalışmağa başladım. Burada postdoktoral elmi əməkdaş, baş elmi əməkdaş, müəllim, professor assistenti kimi akademik karyeramı davam etdirdim. Bu proses on il çəkdi.

Məşhur Klivlend klinikası da çalışdığım universitetin yaxınlığında yerləşirdi və arada əməkdaşlığımız da olurdu.

Sonra klinikada qaraciyər xəstəlikləri üzrə elmi mərkəz yaratdılar və orada mənəim çalışdığım sahəyə ehtiyac var idi. Klinikla əməkdaşlığım belə başladı. Bundan sonra artıq xəstəliklərlə bağlı araşdırmalar aparmalı oldum. Bilirsiniz ki, hərəkətsizlik, çox qida qəbulu və spirtli içkilər qaraciyərə mənfi təsir göstərir. Qaraciyərdə gedən piylənmə sonradan hepatosteatoz adlanan xəstəliyə çevrilir. Bu xəstəlik ABŞ-da çox geniş yayılıb, çünki, demək olar ki, əhəlinin 30 faizə qədər normadan artıq çəkiyə malikdir.

zəngindir. “Mədəniyyətler bağı”nda Azərbaycan guşəsi də var. Burada üstünə “Azərbaycan—Odlar Yurdu” yazılmış daş lövhə, milli birliyi əks etdirən böyük bir cam qoyulub, bağda Azərbaycan Bayrağı dalğalanır. Azərbaycan bağı da 2008-ci il mayın 12-də açılıb. Milli bağımızın əsas abidəsi memar Xanlar Qasimovun yaratdığı “Ocaq” heykəlidir ki, kasavari abidənin büküklərində yerlə göyün çulğışması əks olunub.

Xatırladım ki, Azərbaycanın sabiq Prezidenti Heydər Əliyev Klivlend klini-

dan çox adam qatılmışdı.

— Tahir müəllim, İkinci Qarabağ müharibəsinin əks-sədası okeanın o tayına necə yayılmışdı? Xəbərləri izləyə bilirdinizmi?

— Əlbəttə ki, bütün azərbaycanlılar kimi, biz də böyük həyəcanla və qürur hissi ilə ordumuzun şücaəti barədə xəbərləri izləyirdik. Onu da deyim ki, Vətən müharibəsi zamanı “Azərbaycan bağı”na hücum olmuşdu. Hər bir bağın qarşısında lövhə olur və biz şübhələndik ki ermənilər avtomobil ilə həmin lövhəni sındırırdılar. Eyni zamanda, avtomobil ilə bayraq dirəyini də zədələmişdilər. Biz polisə hadisə ilə bağlı şikayət elədik, səfirliyə məlumat verdik. Araşdırma apardılar, hadisəni törədənlər müəyyən edilmədi, ancaq şəhər rəhbərliyi sındırılmış lövhəni bərpa etdi. Mən belə bir vandalizmə yol verilməsi barədə orada azərbaycanlılardan da, yəhudi əsilli soydaşlarımızdan da imza topladım. İmzalanmış müraciəti yerli qəzetlərə, polisə, şəhər merinə göndərdik.

— Həmin “Mədəniyyətler bağı”nda ermənilərin də yeri var?

— “Azərbaycan bağı” açıldıqdan sonra ermənilər də əl-ayağa düşdülər. Orada yer alıb abidələrini qoyublar. Klivlenddə erməni çoxdur, orada hətta onların kilsəsi də var. İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı bağımıza edilmiş hücumu istisna etsək, ermənilərlə aramızda hər hansı bir münaqişə qeydə alınmayıb.

Bununla belə, müharibə zamanı ermənilər ABŞ-ın digər şəhərlərində Azərbaycana, Türkiyəyə qarşı vandal hərəkətlər etmişdilər. Türk restoranına hücum etdiklərini, yaqın ki, siz də bilirsiniz. Buna görə də, belə bir gərgin zamanda bizim bağa

kasında müalicə olunarkən həmin parkla maraqlanıb. Ona məlumat verildikdən sonra Azərbaycan bağının da orada salınmasının məqsəduyğun olduğunu bildirdim. Amma həmin parkda bağı dövlət yaratmır, bu işi yerli icma nümayəndələri həyata keçirirlər. Onlar şəhər rəhbərliyinə müraciət edirlər və müvafiq araşdırmadan sonra bağın salınmasına icazə verilib-verilmədiyi barədə qərar qəbul olunur. O zaman da biz icma olaraq şəhər rəhbərliyinə müraciət etdik və çətinliklə də olsa, “Azərbay-

can bağı”nın salınmasına icazə ala bildik. Nəyə görə çətin olduğunu deyirəm? Orada da ermənilər və onlarla yaxınlıq edənlər vardı və belə bir bağın yaradılmasını istəmirdilər. Ancaq şəhər rəhbərliyinə dedik ki, burada yaşayırıq və bizim də uşaqlarımız var. Biz də istəyirik ki, onlar azərbaycanlı olduqlarını bilsinlər və görsünlər ki, Azərbaycan xalqı, dövləti və irsi var. Sonda istəyimizə nail olduq.

“Mədəniyyətler bağı”nda tədbirlər təşkil olunur və hər bir xalqın nümayəndələri də öz bağlarında milli adət-ənənələrini, milli geyimlərini təbliğ edirlər. Ana vətənlərində dərc olunmuş kitabların, jurnalların sərgisini keçirirlər. Biz də həmin tədbirlər zamanı Qarabağa, Xocalı soyqırımına həsr olunmuş kitab, broşürlər nümayiş etdirir, milli adətlərimiz barədə məlumat verirdik.

Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, Türkiyədən olan qardaşlarımız bizi dəxtəkləyirlər. Onların icması böyükdür. Bu yaxınlarda “Mədəniyyətler bağı”nda tədbirdə də türklərlə birlikdə iştirak etdik. “Azərbaycan bağı”nın açılışında da türk icmasından 60-

olunan hücumun arxasında ermənilərin dayandıqlarından şübhələndik. Dəlil-sübut olmadığından şəhər rəhbərliyi ancaq dəymiş zərəri aradan qaldırmaqla kifayətləndi.

— Azərbaycanın Qarabağ Zəfərini necə qarşıladınız?

— Gece-gündüz müharibə xəbərləri ilə yaşadım. Hər gün Azərbaycandan gələn xəbərləri oxuyurdum. Torpaqlarımızın azad olunması hər birimizdə qürur və sevinc hissi oyatdı. Qələbə xəbərini Nyu-Yorka gedərkən yolda eşitdim.

Vətən müharibəsində Qələbəmiz hər birimizin qürur mənbəyi oldu. Zəfərimiz Qarabağ nisgilini ürəyimizdən sildi, buna görə çox xoşbəxtik. Allah şəhidlərimizə rəhmət eləsin, qazilərimizə də şəfa diləyirəm. Biz də qalib xalqın nümayəndələri kimi, ABŞ-da Azərbaycanımızı layiqli təmsil etməyə çalışacağıq.

Müəssisəni apardı:
Səbuhi MƏMMƏDOV,
“Xalq qəzeti”